

Nr 5

Av herrar **Sundin** och **Franzén**, *angående vissa ändrade bestämmelser rörande kommunernas andel av folkpensioneringskostnaderna.*

Kostnaderna för folkpensioneringen har under senare tid belastat kommunerna i betydligt större utsträckning än som avsågs vid 1947 års riksdagsbeslut om kommunbidragen. Enligt gällande bestämmelser har kommunerna att lämna bidrag till kostnaderna för de inkomstprövade förmånerna samt vårdtilläggen. Kommunernas andel av kostnaderna för de inkomstprövade folkpensionerna har under perioden 1948—1956 stigit från 64 till 271 milj. kronor. År 1948 utgjorde kommunernas andel av dessa kostnader 33,5 % och statens andel 66,5 %. Men år 1956 hade kommunernas kostnadsandel stigit till 53,7 %, medan statens andel sjunkit till 46,3 %.

Den kostnadsförskjutning, som sålunda ägt rum till kommunernas nackdel, är en följd av inkomstutvecklingens och penningvärdeförsämringens inverkan på gällande bidragsbestämmelser. Kommunbidraget utgör, utom å de kommunala bostadstilläggen, i princip 1,5 % för varje skattekrona per invånare av kostnaden för de förmåner av ifrågavarande slag, som under året utbetalats till pensionsberättigade, som är mantalsskrivna i kommunen. Beträffande det kommunala bostadstillägget utgör kommunbidraget 2 % för varje skattekrona per invånare. Dock utgör kommunbidraget vad beträffar såväl bostadstilläggen som övriga här avsedda förmåner högst 60 % av kostnaden. Allteftersom kommunerna genom inflationen fått ett i kronor ökat skatteunderlag, har alltså deras procentuella bidrag till folkpensioneringskostnaderna stigit, medan statens andel i motsvarande mån sjunkit.

Den extra börda, som denna kostnadsförskjutning innebär, har i särskilt hög grad drabbat de i ekonomiskt avseende svagaste kommunerna, varigenom olikheterna i skattetrycket skärpts. De välställda kommuner, som redan tidigare träffats av maximiregeln, har haft oförändrad bidragsprocent. Men ekonomiskt svaga kommuner, som inte har så gott skatteunderlag att de berörs av maximireglerna, får nu betala en betydligt större andel av folkpensioneringskostnaderna än tidigare. Variationerna mellan kommunerna har blivit allt större. Under år 1956 varierade kommunernas folkpensioneringskostnader från 30 öre till 3 kronor per skattekrona. Den nuvarande ordningen innebär, att de svagaste kommunerna får bära de procentuellt största kostnaderna för folkpensioneringen.

Vid sitt beslut år 1947 uttalade riksdagen, att i den mån medelskatteunderlaget per invånare i riket avsevärt skulle stiga över 18 kronor en sänkning av bidragsprocenten måste ske, om den avsedda kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna skulle kunna bibehållas. Det genomsnittliga antalet skattekrönor per invånare i rikets kommuner uppgick enligt 1956 års taxering till 41:43.

De problem, som kostnadsförskjutningen medfört särskilt för de ekonomiskt svagaste kommunerna, har tidigare varit föremål för riksdagens behandling. År 1954 hemställde riksdagen sålunda om en allsidig utredning, varvid särskild uppmärksamhet borde ägnas frågan rörande skiljaktigheter i fråga om kostnadsbelastningen för folkpensionsändamål de olika kommunerna emellan. Vid behandling av frågan 1957 uttalade andra lagutskottet, att densamma naturligt kommer under prövning i samband med den proposition om förbättrade folkpensioner, som på grundval av allmänna pensionsberedningens förslag ställts i utsikt till 1958 års riksdag.

De av allmänna pensionsberedningen i nämnda avseende förordade åtgärderna innebär i huvudsak å ena sidan, att folkpensionshöjningarna i viss utsträckning avräknas på utgående kommunala bostadstillägg och att efterlevandeförmånerna göres icke inkomstprövade, samt å andra sidan att invalidpensionsförmånerna höjes väsentligt men tills vidare förblir oförändrade i övriga avseenden. I överensstämmelse med hittills tillämpade principer för kommunernas bidragsskyldighet bör enligt beredningens mening inkomstprövningens slopande i fråga om efterlevandeförmånerna leda till att kommunerna befrias från att lämna bidrag till folkpensioneringen i denna del. Om reglerna för kommunbidragen i övrigt kvarstår oförändrade, skall dock kommunernas kostnader enligt pensionsberedningens beräkning bli praktiskt taget desamma år 1960 som år 1956. Att så blir fallet trots avräkningen på de kommunala bostadstilläggen och slopandet av bidragsskyldigheten till efterlevandeförmånerna beror på att kommunernas bidrag till de höjda invalidförmånerna ökar i ungefärligen motsvarande mån. Beredningen har emellertid förutsatt, att invalidpensioneringen och dess placering inom socialförsäkringssystemet skall göras till föremål för särskilda undersökningar. I vad mån en annan utformning av invalidpensioneringen kan inverka på kommunernas folkpensioneringskostnader har givetvis inte kunnat bedömas i nuvarande läge.

Pensionsberedningens förslag syftar alltså inte till någon sänkning av kommunernas folkpensioneringskostnader, och frågan om en särskild lindring för de ekonomiskt svagare kommunerna har inte behandlats av beredningen. Det synes oss emellertid nödvändigt, att snarast möjligt en för sådana kommuner gynnsammare kostnadsfördelning genomföres. Den för kort tid sedan tillsatta utredningen rörande den kommunala skattutjämn-

ningen har i uppdrag att bl. a. pröva frågan om ett återställande av den skatteutjämnande effekten hos kommunbidragen. Då det måste förutsättas, att ifrågavarande utredning kommer att ta avsevärd tid i anspråk, kan enligt vår mening erforderliga åtgärder inte anstå, tills utredningen fullföljt sitt uppdrag. I avvaktan på en definitiv utformning av kommunal-skatteutjämnningen synes det oss nödvändigt, att de ekonomiskt svaga kommunerna genom ett provisorium får lindring i sina nu alltför tunga kostnader för folkpensioneringen. Denna fråga bör inom utredningen rörande den kommunala skatteutjämnningen eller på annat sätt tagas upp till så skyndsam prövning, att förslag till lösning av frågan kan föreläggas redan innevarande års riksdag och i varje fall senast under höstsessionen.

Kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall enligt gällande kungörelse inbetalas till pensionsstyrelsen före utgången av mars månad. Om så icke sker, får kommunen betala 6 % ränta å beloppet. De starkt ökade folkpensioneringskostnaderna har för många kommuner medfört, att en orimligt stor del av för tillfället tillgängliga medel måste tas i anspråk för betalning av dessa kostnader, vilket givetvis innebär stora finansieringssvårigheter för den kommunala verksamheten. Det synes oss därför angeläget, att ifrågavarande bestämmelser ändras på sådant sätt, att kommunerna får möjlighet att inbetala bidragen till folkpensioneringskostnaderna i terminer, så att dessa kostnader kan fördelas jämnare under året. Som skäl härför kan även anföras, att kommunernas skatteintäkter via staten utbetalas i terminer.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,
att riksdagen måtte

1) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsam prövning av frågan om kommunernas andel av folkpensioneringskostnaderna, att förslag till provisoriska bestämmelser i syfte att uppnå lindring för ekonomiskt svaga kommuner kan föreläggas redan innevarande års riksdag i enlighet med vad i motionen anförts; samt

2) hos Kungl Maj:t anhålla om sådan ändring av bestämmelserna rörande inbetalning av kommunbidragen, att kommun må äga rätt att inbetala bidragen i terminer, varigenom ifrågavarande kostnader kan fördelas jämnare under året.

Stockholm den 14 januari 1958

Sven E. Sundin

Nils Franzén